सत्यैकव्रतपालको द्विगुणधीस्त्र्यर्थी चतुर्वेदिता
पंचस्कंधकृती षडन्वयदृढः सप्तांगसर्वंसहः ।
अष्टव्यक्तिकलाधरो नवनिधिः पुष्प्यद्दशप्रत्ययः
स्मार्तोच्छ्रायधुरंधरो विजयतां *śrí-Bukkaṇaḥ* क्ष्मापतिः ॥३॥
इंद्रस्यांगिरसो, ऽनलस्य सुमतिः, शैव्यस्य मेधातिथि-
र्धौम्यो धर्मसुतस्य, वैन्यनृपतेः स्वौजा, निमेर्गौतमिः ।
प्रत्यग्दृष्टिररुंधतीसहचरो रामस्य पुण्यात्मनो
यद्वत्तस्य विभोरभूत्कुलगुरुर्मंत्री तथा *Mádhavaḥ* ॥४॥
प्रज्ञामूलमहाविवेकसलिलैः सिक्तावलोपम्निका[1]
मंत्रैः पल्लविता विशालविटपा संध्यादिभिः पङ्गुणैः ।
शक्त्या कोरकिता यशःसुरभिता सिद्धा समुद्यत्फला
संप्राप्ता भुवि भाति नीतिलतिका, सर्वोत्तरं माधवं ॥५॥
Śrímatí jananí yasya, sukírtir *Máyaṇaḥ* pitá ।
Sáyaṇo Bhoganáthaṣ cha manobuddhí sahodarau ॥6॥
Yasya *Baudháyanaṃ* sútraṃ, ṣákhá yasya cha yájushí ।
Bháradvájaṃ kulaṃ yasya, sarvajnaḥ sa hi Mádhavaḥ ॥7॥
स माधवः सकलपुराणसंहिताप्रवर्तकः स्मृतिमुखमापराशरः ।[2]
परावरस्मृतजगदीहिताप्तये पराशरस्मृतिविवृतौ प्रवर्तते ॥८॥
पराशरस्मृतिः पूर्वैर्न व्याख्याता निबंधृभिः ।
मयातो माधवार्येण तद्व्याख्यायां प्रयत्यते ॥९॥

ननु "नेयं स्मृतिर्व्याख्यानमर्हति तत्प्रामाण्यस्य दुर्निरूपत्वात् । यत्तु वेदप्रामाण्यकारणं जैमिनिना सूत्रितं तत्प्रमाणं बादरायणस्यानपेक्षत्वादिति, न तत् *paurusheyeshu* मूलप्रमाणसापेक्षेषु ग्रंथेषु योजयितुं शक्यते । तत्रैस्तु मूलप्रमाणमुपजीव्य प्रामाण्यं । तत्र, मूलस्य दुर्भणत्वात् ।[3] न तावत्प्रत्यक्षं मूलं, धर्मस्यातींद्रियत्वात् । नाप्यनुमानं, तस्य प्रत्यक्षसापेक्षत्वात् ।[4] नापि पुरुषांतरवाक्यं । विप्रलंभकस्य पुंसो यथादृष्टार्थवादित्वाभावात्, अविप्रलंभकस्यापि संशयविपर्ययसंभवात् । नापि चोदना, तस्या अनुपलब्धेः । नो खलु स्मर्यमाणानां शौचाद्याचाराणां मूलभूतां कांचिच्चोदनां प्रत्यक्षत उपालभामहे । nápy *anumátuṃ* ṣakyate, Ṣákyádipraṇítachaityavandanádishv atiprasangát. Athochyeta[5]: 'Manvádismṛitínáṃ Ṣákyádismṛitínáṃ chásti mahad vaishamyam, pratyakshavedenaiva sákshán *Manvádi*prámáṇyángíkárát. *Yad vai kiṃcha* Manur avadat, tad bheshajam iti hy ámnáyate. Na tv evaṃ *Ṣákyádi*smṛityanugráhakaṃ kiṃchid vaidikaṃ vacho 'sti. Ato noktátiprasanga' iti. *Tan na. Yad vai kiṃchety* asyárthavádatvena svárthe tátparyábhávát. मानवी ऋचौ धाय्ये कुर्यादिति विधाय तद्विधिस्तावकत्वेन यद्वैकिंचेत्यादेः पठितत्वात् । तस्य च विधेरयमर्थः । इष्टिविकृतिरूपे सोमारौद्रे चरावतिदेशतः प्राप्तासु सामिधेनीषु मध्ये प्रक्षेप्तव्यौ धाय्यासंज्ञकौ द्वौ मंत्रौ, तौ मानवौ कर्तव्यावि ति । तत्र मानवत्वमुक्तेनार्थवादेन[6] प्रशस्यते । अतो न स्मृतिप्रामाण्यं वेदेनोक्तमिति शाक्यादिस्मृतिवदप्रमाणभूता एव मन्वादिस्मृतयः । तथा चोक्तं ।

प्रायेणानृतवादित्वात्पुंसां भ्रांत्यादिसंभवात् ।
चोदनानुपलब्धेश्च श्रद्धामात्रात्प्रमाणतेति ॥

अस्तु वा कथंचिन्मनुस्मृतेः प्रामाण्यं तथापि प्रकृतायाः पराशरस्मृतेः किमायातं ।[7] न हि मनोरिव पराशरस्य महिमानं क्वचिद्वेदः प्रख्यापयति । तस्मात्तदीयस्मृतेर्दुर्निरूपं प्रामाण्यं" ।

अत्रोच्यते । *Prámáṇyasya svatastvád, aprámáṇye káraṇábhávách cha smṛitayaḥ pramáṇam.* यत्त्वप्रामाण्यसाधकमनृतवादित्वादिहेतुत्रयमुपन्यस्तं तदसिद्धं । आजन्मसिद्धेषु मनुपराशरादिष्वनृतवदनभ्रांत्योरत्यंतानाशंकितत्वेन हेतोः स्वरूपासिद्धेः । न चाजन्मसिद्धौ विवदितव्यं, पराशरादिसद्भावबोधिनामेव मंत्रार्थवादेतिहासपुराणानां तदीयसिद्धिबोधकत्वात् । मंत्राद्यप्रमाणे[8] च पराशराद्यसद्भावेऽनाश्रया सिद्धिः केन वार्येत । मानांतराविरुद्धानामननुवादिनां मंत्रादीनां स्वार्थप्रामाण्यमुत्तरमीमांसायां देवताधिकरणे व्यवस्थापितं । अर्थवादाधिकरणे तु स्वार्थप्रामाण्यनिराकरणं विरुद्धानुवादयोः सावकाशं । अतो यद्वैकिंचेत्यर्थवादस्य विधिस्तावकस्य स्वार्थेऽपि तात्पर्यमस्तीति न शाक्यादिप्रतिवंदी युक्ता । तदेवाभिप्रेत्य *Chaturviṅṣatimate* शाक्यादिवाक्यानामनादरणीयत्वमुक्तं ।

अर्हच्चार्वाकवाक्यानि बौद्धादिपठितानि तु ।
विप्रलंभकवाक्यानि तानि सर्वाणि वर्जयेदिति ॥

न च पराशरमहिम्नोऽश्रौतत्वं । स होवाच Vyásaḥ *Párásarya* इति श्रुतौ पराशरपुत्रत्वमुपजीव्य व्यासस्य स्तुतत्वात् । यदा सर्वसंप्रतिपन्नमहिम्नो वेदव्यासस्यापि स्तुतये पराशरपुत्रत्वमुपजीव्यते, तदा किमु वक्तव्यमचिंत्यमहिमा पराशर इति । किंच वाजसनेयिशाखायां वंशब्राह्मणे वेदसंप्रदायप्रवर्तकगुरुशिष्यपरंपरायां पराशरस्य पुत्रपुत्रौ श्रूयेते । घृतकौशिकाद्घृतकौशिकः पाराशर्यायणात्पाराशर्यायणः पाराशर्यात्पाराशर्यो जातूकर्ण्यात् (शत° ब्रा° १४. ५. ५. २१.) इत्यादि । तस्मात्पराशरोऽपि मनुसमान एव । एष एव न्यायो वसिष्ठात्रियाज्ञवल्क्यादिषु योजनीयः । तत्तद्विषयश्रुतीनामुपलंभात् । ऋषयो वा इंद्रं प्रत्यक्षं नापश्यन् तं वसिष्ठः प्रत्यक्षमपश्यत् । अत्रिरदादौर्वाय[9] प्रजां पुत्रकामाय । अथ याज्ञवल्क्यस्य द्वे भार्ये बभूवतुरित्याद्याः श्रुतयः । न चैवं सति

---

[1] सिक्तापलो° A. सिक्तावलो° B. C.

[2] स्मृतिसुखमा° A.

[3] यद्यस्तु मूलप्रमाणमुपजीव्य प्रामाण्यं तत्तन्मूलस्य दुर्भणत्वात् । A.

[4] तस्य प्रत्यक्षमूलत्वात् A.

[5] 'Quodsi dicatur.'

[6] मानववचनमु° B. C.

[7] किमायतं B. C.

[8] मंत्राद्यप्रामाण्ये च B. C. सद्भावेनाश्रया MSS. Totum locum *Müller*, Ancient Sanscrit Literature, p. 90. ita vertit: 'Nay, even if we had not the testimony of the Mantras, how could the perfection of Paráśara and others be denied, which is involved in their very existence? A difference of opinion is quite impossible.' Locus mihi quidem sic videtur reddendus esse. 'Quodsi Paráṣaram aliosque re vera exstitisse, Mantrae ceterique libri sacri auctoritate sua comprobent, quis est, qui eorum virorum perfectionem aliunde non pendentem negare possit?'

[9] अत्रिरदर्शदौर्वाय A. pr. m. C. अत्रिरादर्शदौर्वाय A. s. m. अत्रिरदर्शदौर्वाय B.